

ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ ОТРИМАННЯ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

FEATURES OF THE PROCEDURE FOR RECEIVING AN INHERITANCE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Голубенко І.І., к.ю.н.,

старший викладач кафедри інтелектуальної власності та приватного права

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Грачова О.Ю., студентка III курсу факультету соціології і права

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Маслова М.О., студентка III курсу факультету соціології і права

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Стаття присвячена дослідженню особливостей порядку отримання спадщини в умовах воєнного стану в Україні. Розглянуто загальнотеоретичне поняття спадщини. Спираючись на основні нормативно-правові акти України, що регулюють діяльність спадкового права, зазначено про основні його елементи: суб'єкт, об'єкт, зміст спадкових правовідносин. Встановлено, що питання отримання спадщини в умовах воєнного стану в Україні є актуальним та поширеним.

Під час написання даної статті, здійснюється аналіз терміну «спадщина», досліджується порядок отримання спадщини. Зокрема, автори статті наголошують на правові аспекти набуття статусу спадкоємця.

Зазначено, що Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 на території України було введено воєнний стан, який триває дотепер. Даний правовий режим вплинув на всі сфери суспільного життя, зокрема на спадкові правовідносини. Тому, особливий акцент присвячується праву на спадщину в умовах воєнного стану, що спричинений повномасштабним вторгненням російської федерації. З'ясовано, що законодавець України сприяв швидкому адаптуванню нормативних актів до нових реалій, шляхом прийняття актуальних нововведень а саме: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164; Зміни, що вносяться до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164; Наказ Міністерства юстиції України від 11 березня 2022 року № 1118/5; Інформаційний лист Нотаріальної палати України від 29.08.2022 року.

У статті міститься аналіз нормативно правових актів: Постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164; Змін, що вносяться до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164, які регулюють порядок зміни строку для прийняття спадщини шляхом його продовження. Звернено увагу щодо дії у часі норми постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» стосовно продовження строку для прийняття спадщини. Наголошено, що на порядку денному опинилось питання щодо прийняття відповідного роз'яснення, що характеризує строки вищенаведеного зобов'язання.

Розглянута процедура отримання спадщини в умовах воєнного стану будь-яким нотаріусом України та у відмінному місці від відкриття спадщини. Проте, акцентовано, що видати свідоцтво про право на спадщину може нотаріус лише за місцем відкриття спадщини.

Авторами статті досліджено питання щодо внесення відомостей про отримання спадщини у разі відсутності доступу до Спадкового реєстру.

Ключові слова: спадкове право, прийняття спадщини, воєнний стан, спадкування, нотаріальні дії.

The article is devoted to the study of the peculiarities of the order of inheritance in the conditions of martial law in Ukraine. The general theoretical concept of heritage is considered. Based on the main regulatory legal acts of Ukraine, which regulate the activity of inheritance law, it is indicated about its main elements: the subject, the object, the content of inheritance legal relations. It has been established that the issue of obtaining an inheritance in the conditions of martial law in Ukraine is relevant and widespread.

During the writing of this article, an analysis of the term «inheritance» is carried out, and the procedure for obtaining an inheritance is investigated. In particular, the authors of the article emphasize the aspects of acquiring the status of an heir.

It is noted that the decree of the President of Ukraine «On the introduction of martial law in Ukraine» dated February 24, 2022 № 64/2022 imposed martial law on the territory of Ukraine, which continues to this day. This legal regime affected all spheres of social life, including the law of inheritance. Therefore, special emphasis is devoted to the right to inheritance in the conditions of martial law caused by the full-scale invasion of the Russian Federation. It was found that the legislator of Ukraine contributed to the rapid adaptation of regulatory acts to new realities by adopting relevant innovations, namely: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 28, 2022 № 164; Changes made to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 28, 2022 № 164; Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated March 11, 2022 № 1118/5; Information letter of the Chamber of Notaries of Ukraine dated August 29, 2022.

The article contains an analysis of normative legal acts: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 28, 2022 № 164; Changes made to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 28, 2022 № 164, which regulate the procedure for changing the deadline for accepting inheritance by extending it. Attention has been drawn to the effect in time of the regulation of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some issues of notary in the conditions of martial law» regarding the extension of the deadline for acceptance of inheritance. It was emphasized that on the agenda was the issue of the adoption of the relevant clarification characterizing the terms of the above obligation.

The procedure for obtaining an inheritance under martial law conditions by any notary of Ukraine and in a place different from the opening of the inheritance is considered. However, it is emphasized that a notary can issue a certificate of the right to inheritance only at the place of the opening of the inheritance.

The authors of the article considered the issue of entering information about receiving an inheritance in the absence of access to the Inheritance Register.

Key words: inheritance law, acceptance of inheritance, martial law, inheritance, notarial actions.

Постановка проблеми: Прийняття спадщини завжди було найбільш розповсюдженим зобов'язанням у цивільному праві. В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації (надалі – рф) зазнали змін усі сфери суспільних відносин, зокрема й спадкова. Адже на порядку

денному, опинилось питання щодо особливостей забезпечення прав громадян на здійснення своїх прав у сфері спадкового права. Адже, військові дії можуть створювати перешкоди у реалізації права на спадщини, зокрема й на майнові відносини загалом. Саме тому, актуальним

є питання щодо можливості держави вироблення заходів щодо пристосування законодавства пов'язаного із спадковим правом до умов воєнного часу, з метою подальшого захисту прав учасників даного виду правовідносин.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей порядку отримання спадщини в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі особливості розгляду прийняття спадщини розглядали такі вчені: М. Барщевський, О. Дзера, В. Дроніков, Ю. Заїка, Т. Коваленко, Н. Кузнецова, Р. Майданик, В. Серебровський, О. Харитоновна, Я. Шевченко. В тому числі, елементи спадкового права були зображені у наукових доробках: І. Новицького, В. Чуйкової, Л. Шевчук. Проте, незважаючи на інтерес до цієї теми, більшість питань щодо прийняття спадщини залишаються відкритими в умовах воєнного стану й зазнають нововведень у законодавчих актах.

Виклад основного матеріалу. Спадкові правовідносини виступають одним з давніх інститутів цивільного права. Інститут спадкового права, який як і раніше був актуальним, так і наразі не поступається іншим інститутам.

Кожна фізична особа протягом свого життя накопичує певні матеріальні блага і цінності, а в деяких випадках і обов'язки. В момент коли фізична особа забажає закріпити порядок передачі накопичених нею матеріальних благ та цінностей своїм родичам або іншим особам вона буде керуватися нормами спадкового права, які покликані налагодити такий перехід прав та обов'язків від однієї особи до іншої, у випадку смерті першої.

Спадкове право та цивільно-правові відносини, які виникають у ході справи, керуються багатьма нормативно-правовими актами, але все ж таки основним з них буде Цивільний кодекс України (далі – ЦК України), який був прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року. У ЦК України присвячено чимало статей, які стосуються спадкових відносин. В ЦК України спадковому праву присвячена книга шоста, яка має назву – «Спадкове право», і має наступні глави: Загальні положення про спадкування; Спадкування за заповітом; Спадкування за законом; Здійснення права на спадкування; Виконання заповіту; Оформлення права на спадщину; Спадковий договір (гл. 84-90) [1].

Нормативне визначення терміну «спадкування» визначено статтею 1216 ЦК України: «Спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців)» [1]. Право власності буде тісно пов'язане із правовідносинами спадкування, адже останнє є одним із найпопулярніших способів набуття права власності на ті чи інші цінності та блага, і слугує захисту цього права.

Предметом спадкового права виступають суспільні відносини, що виникають виключно за наявності такої обов'язкової умови як смерть фізичної особи і наявність у неї майнових прав та обов'язків. За відсутності об'єкта спадкового правонаступництва неможливе і саме правонаступництво. Тобто предметом спадкового права є суспільні відносини, що виникають у зв'язку з переходом окремих прав та обов'язків померлої особи до її правонаступників [2, с. 8].

Правовідносини, які виникають внаслідок спадкування, є одними з проявів цивільної правоздатності, які будуть засновані на правонаступництві, а саме універсальному правонаступництві. Тобто цивільні права і обов'язки переходять до інших осіб безпосередньо, в повному обсязі, як єдине ціле, одним нормативним актом, в той самий момент.

Від універсального правонаступництва відрізняють «правонаступництво сингулярне», при якому до спадкоємця переходить не вся сукупність прав і обов'язків спадкодавця, а лише певні його права (або обов'язки). Напри-

клад, якщо заповітом спадкодавець поклав на спадкоємця обов'язок передати якусь з отриманих у спадщину речей у користування третій особі, то ця третя особа буде сингулярним правонаступником і до того ж одержує відповідні права не безпосередньо від спадкодавця, а через спадкоємця [2, с. 8].

Загалом, спадкове право поділяється на дві самостійні частини: спадкування за заповітом і спадкування за законом (стаття 1217 ЦК України) [1].

Спадкоємцями за заповітом і за законом можуть бути фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини. Відповідно до ст. 1258 ЦК України спадкоємці за законом одержують право на спадкування почергово. Кожна наступна черга спадкоємців за законом одержує право на спадкування у разі відсутності спадкоємців попередньої черги, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини або відмови від прийняття спадщини на користь іншого, крім випадків, коли відбувається зміна черговості одержання права на спадкування [3].

Спадкодавець та спадкоємець – це дві сторони, які породжують відносини спадкування. Першими можуть бути лише фізичні особи, тобто громадяни України, особи без громадянства та іноземці. Як бачимо, спадкодавцями не можуть бути юридичні особи, оскільки, по-перше, вона не може «померти», а по-друге у разі припинення діяльності юридичної особи, порядок передачі майна цієї організації регламентується не приписами про спадкування, а спеціальними правилами про реорганізацію чи ліквідацію юридичної особи. А от щодо других, тобто спадкоємців, то це будуть ті особи, які вказані у заповіті або ж відповідно до закону особи, до яких будуть переходити права та обов'язки спадкодавця.

Відповідно до статті 1218 ЦК України до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті. Цій статті певним чином кореспондують частини 1 та 2 статті 1268 ЦК України, які зазначають що спадкоємець за заповітом чи за законом має право прийняти спадщину або не прийняти її, не допускається прийняття спадщини з умовою чи із застереженням [1].

А отже прийняття спадщини вважається юридичною дією, тобто одностороннім правочином, який вчиняє спадкоємець, виражаючи свою згоду або не згоду бути спадкоємцем спадкодавця. Також з цього випливає, що не можна бути спадкоємцем частини майна, тобто не можна прийняти лише частину спадщини. Головним моментом можна виділити і те, що якщо вже особа прийняла спадкове майно, то вона не може відмовитися від нього.

Наразі порядок прийняття спадщини в ЦК України є дещо змінений, його можна назвати диференційованим залежно від того, чи проживав постійно спадкоємець із спадкодавцем, адже відповідно до частини 3 статті 1268 ЦК України – спадкоємець, який постійно проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, вважається таким, що прийняв спадщину, якщо протягом строку, встановленого статтею 1270 цього Кодексу, він не заявив про відмову від неї. А частина 4 тієї ж статті вказує нам на наступне, тобто що малолітня, неповнолітня, недієздатна особа, а також особа, цивільна дієздатність якої обмежена, вважаються такими, що прийняли спадщину, крім випадків, встановлених частинами другою – четвертою статті 1273 цього Кодексу [1].

Стаття 1269 ЦК України вказує, що спадкоємець, який бажає прийняти спадщину, але на час відкриття спадщини не проживав постійно із спадкодавцем, має подати нотаріусу або в сільських населених пунктах – уповноваженій на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування заяву про прийняття спадщини. Заява про прийняття спадщини подається спадкоємцем особисто.

Особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право подати заяву про прийняття спадщини без згоди своїх батьків або піклувальника. Заяву про прийняття спадщини від імені малолітньої, недієздатної особи подають її батьки (усиновлювачі), опікун. Особа, яка подала заяву про прийняття спадщини, може відкликати її протягом строку, встановленого для прийняття спадщини [1].

А тому, спадкування становить цілий комплекс самостійних, і в той же час взаємопов'язаних між собою дій та правовідносин, зокрема, таких які: виникають із факту відкриття спадщини; виникають, із факту прийняття чи навпаки відмови від прийняття спадщини; виникають щодо виконання заповіту; виникають щодо охорони спадкових благ та цінностей тощо.

Ще одним важливим аспектом спадщини є те, що для набуття статусу спадкоємця недостатньо самого факту наявності заповіту на користь певної особи чи зарахування її до спадкоємців певної черги. Від особи вимагається ще й добропорядна поведінка. Законодавчим закріпленням цього є стаття 1224 ЦК України, в якій передбачено перелік обставин, за наявності яких право на спадкування у певних осіб не виникає, тобто вони усуваються від права на спадкування як за заповітом, так і за законом та називаються негідними спадкоємцями [4].

Отже, відповідно до статті названої вище, до осіб що не мають права спадкування віднесені: особи, які умисно позбавили життя спадкодавця чи будь-кого з можливих спадкоємців або вчинили замах на життя спадкоємців (це не стосується осіб, які вчинили такий замах, але спадкоємцями за заповітом); особи, які умисно перешкодили спадкодавцеві скласти заповіт, внести до нього зміни або скасувати заповіт; не мають права на спадкування за законом батьки після дитини, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав і їхні права не були поновлені на час відкриття спадщини; батьки (усиновлювачі) та повнолітні діти (усиновлені), а також інші особи, які ухилялися від виконання обов'язку щодо утримання спадкодавця, якщо ця обставина встановлена судом; одна після одної особи, шлюб між якими є недійсним або визнаний таким за рішенням суду; якщо особа ухилялася від надання допомоги спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у беспорядному стані [1].

Також важливе юридичне значення має визначення часу, з якого безпосередньо відкривається спадщина. Цілий ряд статей ЦК України регулює це питання.

Як ми вже зазначали, матеріальні цінності накопичені людиною протягом життя можуть бути передані іншій у випадку смерті першої. Відповідно до частини 3 статті 46 ЦК України фізична особа може бути оголошена судом померлою, якщо у місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування протягом трьох років, а якщо вона пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку, – протягом шести місяців, а за можливості вважати фізичну особу загиблою від певного нещасного випадку або інших обставин внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру – протягом одного місяця після завершення роботи спеціальної комісії, утвореної внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру [1].

Саме з моменту смерті буде починатися перебіг строку, за якого можна прийняти або відмовитися від спадщини, її склад, коло спадкоємців, а також починається перебіг строку на пред'явлення вимог кредиторів спадкодавця.

За статтею 1270 ЦК України для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини. Якщо виникнення у особи права на спадкування залежить від неприйняття спадщини або відмови від її прийняття іншими спадкоємцями, строк

для прийняття нею спадщини встановлюється у три місяці з моменту неприйняття іншими спадкоємцями спадщини або відмови від її прийняття. Якщо строк, що залишився, менший як три місяці, він продовжується до трьох місяців [1].

Статтею 1221 ЦК України передбачено, що місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця. Тимчасове місце проживання, як і місце смерті спадкодавця (яке може у окремих випадках не збігатися з місцем його проживання), не визнається місцем відкриття спадщини. Таким місцем вважається певний населений пункт – село, місто, а не країна, область або район, де знаходиться певний населений пункт. Довідка про місце проживання спадкодавця підтверджує місце відкриття спадщини. Якщо таку довідку неможливо одержати, факт останнього місця проживання спадкодавця у конкретному населеному пункті встановлюється у судовому порядку. Коли місце проживання спадкодавця невідомо, місцем відкриття спадщини вважається місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходження основної частини житлового будинку або інше нерухоме майно, місцем відкриття спадщини буде місце, де це майно зареєстроване. Якщо це частка в статутному капіталі господарського товариства, то спадщина відкривається за місцем реєстрації відповідної юридичної особи [4].

Загалом, спадкове право, як вже було зазначено є однією із найбільш сталих книг ЦК України, адже характеризується великою науковою й практичною базами. Тому, у зв'язку із цим чинником, незважаючи на ведення воєнного стану на території України і потребою адаптувати спадкові відносини до умов сьогодення, законодавчим органом нашої держави не було сформовано нововведення у кодифікований акт – ЦК України. Адже, реформування спадкового права під час воєнних дій було здійснено на підставі прийняття підзаконних нормативно – правових актів.

Відтак, 28 лютого 2022 року Кабінетом Міністрів України (надалі- КМУ) прийнято Постанову № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» (надалі- Постанова № 164). У п. 3 Постанови № 164 зазначено, що перебіг строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття зупиняється на час дії воєнного стану, але не більше ніж на чотири місяці [6]. Свідectво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення строку для прийняття спадщини.

Варто зазначити, що в первинній версії вищенаведеної постанови КМУ, є відсутніми застереження щодо строків прийняття спадщини. Проте, із 06.03.2022 року, Постанова № 164 зазнала зміни, відповідно до яких, на час воєнного стану перебіг строку для прийняття спадщини зупиняється. Лише 24.06.2022 року, п.3 вищенаведеної Постанови був викладений у безпосередній редакції.

Особливого акценту потребує дія в часі положення п. 3 постанови КМУ «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» в редакції від 06 березня 2022 року. Зважаючи на дату набрання ним юридичної сили, дане питання стосується тієї спадщини, що була відкритою з 06.03.2022 року. Таким чином, щодо періоду ведення воєнного стану та до набрання чинності норми, що вказана вище, застосовуються строки, передбачені ЦК України [7].

Відповідно, такі заходи створюють правову прогалину та неможливість якісного застосування норм законодавства. Тому, на порядку денному, опинилось питання щодо прийняття відповідного роз'яснення щодо тлумачення таких строків та становлення засад їхнього регулювання.

Варто зазначити, що вищенаведений стан правової невизначеності та нестабільності породжує останню редакцію п. 3 постанови, яка набрала чинності 29 червня

2022 року де встановлено, що перебіг строку для прийняття спадщини зупиняється на час дії воєнного стану, але не більше ніж на чотири місяці. Таким чином додатковий чотиримісячний строк слід обчислювати з 29 червня 2022 року, що як було зазначено не збігається із сутністю наведеної норми.

Крім того, наразі, не є вирішеним обчислення строку для прийняття спадщини, якщо спадщина відкрилась з 06.03.2022 р. по 28.06.2022 р., адже зважаючи на положення ст. 58 Конституції України, згідно з яким закони та інші нормативні акти не мають зворотної сили у часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи [8].

Таким чином, є важливим надання інформування на законодавчому рівні, відповідно до якого встановлюються всі заходи щодо обчислення даних строків. Такими можуть бути відповідні роз'яснення суб'єктів владних повноважень: КМУ, Міністерство Юстиції України та його територіальних органів.

Другим нововведенням, що було сформовано під час воєнного стану є запровадження особливостей щодо нотаріального оформлення спадщини.

Відтак, 19 березня 2022 року набрав чинності наказ Міністерства юстиції України від 11 березня 2022 року № 1118/5 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів у сфері нотаріату» (надалі – Наказ № 1118/5 [9]).

В Наказі № 1118/5 зазначено, що в умовах воєнного або надзвичайного стану спадкова справа заводиться за зверненням заявника будь-яким нотаріусом України, незалежно від місця відкриття спадщини (останнє місце проживання спадкодавця, а якщо місце проживання спадкодавця невідоме, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходження основної частини рухомого майна) [9].

Відповідно, норми нормативного акту зазначають про можливість отримання процедури за місцезнаходженням спадкоємця, що може відрізнятись від реєстрації місця проживання.

Адже, в умовах бойових дій, окупації частини території, є важливим вироблення усіх заходів і механізмів щодо можливості виконання зобов'язання і якісного функціонування нотаріальних дій.

Варто зазначити, що в Інформаційному листі Нотаріальної палати України «Щодо провадження по спадкових справах, заведених не за місцем відкриття спадщини в умовах воєнного стану» від 29.08.2022 р. роз'яснено, що по спадковій справі, заведеній не за місцем відкриття спадщини, нотаріус, який її завів, позбавлений можливості видати спадкоємцю свідоцтво про право на спадщину [10].

Додамо, що підхід Нотаріальної палати України зумовлений, очевидно, положенням ст. 66 Закону України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р., за змістом якого на майно, що переходить в порядку спадкування до спадкоємців, нотаріусом або в сільських населених пунктах – посадовою особою органу місцевого самоврядування, яка вчиняє нотаріальні дії, за місцем відкриття спадщини видається свідоцтво про право на спадщину.

Спадкова справа, заведена в умовах воєнного або надзвичайного стану не за місцем відкриття спадщини, передається нотаріусу за місцем її відкриття згідно з пп. 2.7 п. 2 гл. 10 розд. II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України та розд. IV Правил нотаріального діловодства. При цьому не має значення, настав строк видачі свідоцтва про право на спадщину, встановлений ст. 1298 ЦК України, чи перебіг цього строку ще триває.

Таким чином, ми вважаємо, що в умовах воєнного стану, з огляду на події сьогодні, мають бути вироблені механізми щодо можливості реалізації спадкового права, а тому важливим є створення умов отримання спадщини у будь-яких регіонах України, які не перебуває у тимчасовій окупації рф.

Наостанок, варто зауважити, що законодавством врегульовано питання щодо вчинення нотаріальних дій в умовах воєнного або надзвичайного стану за відсутності доступу до Спадкового реєстру. Так, в Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 року № 296/5 [11], внесено наступні зміни: в умовах воєнного або надзвичайного стану за відсутності доступу до Спадкового реєстру нотаріальне посвідчення заповіту, внесення змін до нього та його скасування здійснюються без використання цього реєстру з подальшим внесенням до нього відповідних відомостей протягом п'яти робочих днів з дня відновлення такого доступу; в умовах воєнного або надзвичайного стану за відсутності доступу до Спадкового реєстру нотаріус заводить спадкову справу без використання цього реєстру та перевіряє наявність заведеної спадкової справи, спадкового договору, заповіту протягом п'яти робочих днів з дня відновлення такого доступу; якщо за результатами перевірки відомостей Спадкового реєстру встановлено наявність раніше заведеної спадкової справи, заведена без використання Спадкового реєстру спадкова справа передається до нотаріуса, яким раніше заведено спадкову справу, в порядку, передбаченому чинним законодавством. Якщо наявність такої справи не встановлено, здійснюється реєстрація спадкової справи в Спадковому реєстрі; забороняється видача свідоцтва про право на спадщину у спадковій справі, заведеній без використання Спадкового реєстру, до її реєстрації у Спадковому реєстрі.

Таким чином, з урахуванням можливої загрози з боку рф у вигляді кібератак, є важливим забезпечення недоторканності основних інформаційних ресурсів, в яких містяться відомості щодо виконання зобов'язання.

В результаті викладеного доходимо до таких висновків. В умовах воєнного стану в Україні, були внесені зміни в законодавство щодо регулювання питань пов'язаних з прийняття спадщини. Зокрема, особливої уваги потребує визначення строків для отримання спадщини, створення можливості виконання зобов'язання, незважаючи на місце знаходження спадкоємця, регулювання порядку внесення відомостей до Спадкового реєстру. Звідси слідує, що законодавець передбачає якісне адаптування нормативних приписів до воєнних реалій. Тому, на сьогодні, законодавець має розробляти норми законодавства таким чином щоб був збережений баланс між межами здійснення суб'єктивних цивільних прав та обмеженнями здійснення суб'єктивних цивільних прав.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний Кодекс України: Закон України № 435-IV від 16 січня 2003 року. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.02.2023 р.)
2. Нестерцова-Собакарь О.В. Спадкове право. Навчальний посібник / Нестерцова-Собакарь О.В. Дніпро, 2018. 165 с. (дата звернення: 12.02.2023 р.)
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за ред. В.М. Коссака. Київ: Істина, 2004. 976 с.
4. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В.І. Борисова, Л.М. Баранова, Т.І. Бегова та ін: Право, 2011. Т. 2. 552 с.
5. Кармаза О.О. Захист спадкових прав громадян в умовах воєнного стану: проблемні питання та шляхи їх вирішення. Реалізація та захист цивільних прав в умовах воєнного стану. Матвєєвські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 14 жовт. 2022 р. / В.В. Цюра, В.О. Бажанов, Б.С. Щербина, Д.В. Кравчук та ін.; відп. ред. В.В. Цюра. Київ, 2022. С. 66–69.

6. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.02.2023 р.)
7. Зміни, що вносяться до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164: Постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2022 р. № 209. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-%D0%BF#n>(дата звернення: 13.02.2023 р.)
8. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. №. 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 13.02.2023 р.)
9. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів у сфері нотаріату: Наказ Міністерства юстиції України від 11 березня 2022 року № 1118/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0325-22#Text> (дата звернення: 13.02.2023 р.)
10. Щодо провадження по спадкових справах, заведених не за місцем відкриття спадщини в умовах воєнного стану : інформаційний лист Нотаріальної палати України від 29.08.2022 р. URL: <https://npu.ua/news/spadk-spr/> (дата звернення: 14.02.2023 р.).
11. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерство юстиції України від 22 лютого 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення:13.02.2023 р.)